

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemanje pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejema upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 26. januarja 1900.

Politični oddelek.

Prvi oblaki.

Gospod Körber niti teden dni ne vodi državnega krmila in že so se nad njim začeli zbirati temni oblaki. Naletel je na vseh straneh na težave in težko je verjeti, da bi se mu posrečila njih odstranitev.

Pred vsem mu delajo skrbi Schönererjanci. Hotel jih je povabiti na spravne konference, dobro vedoč, da so oni danes pravi voditelji narodno zavednega nemštva v državi, in da bi sprava, katere oni ne podpišejo, ne bila vredna piškavega oreha. Toda Schönererjanci se nečejo odzvati Körberjevemu povabilu, ker nočejo dati iz rok nejizbornejšega agitacijskega sredstva. Schönererjanci nečejo narodnega miru, oni hočejo imeti boj in če se ne udeležijo spravni konferenc, bodo imeli izvrstno sredstvo za agitacijo proti drugim nemškim strankam.

Pa tudi druge težave so nastale. Stari nemški liberalci niso zadovoljni, da sta v ministerstvu dva klerikalca, Dipaulijev netjak baron Call in Dipaulijev varovanec Giovanelli, češ, da je prav za prav baron Dipauli trgovinski in poljedelski minister. Povrh pa jim je na potu tudi češki minister Rezek, dasi jim je Körber slovesno obljubil, da ne bo družega kakor nekak „laufbursch“, ki bo posredoval mej vlado in mej češkimi poslanci.

Velik križ ima vlada tudi z nemškimi nacionalci. Ti so zahtevali, da se mora poprej sklicati državni zbor, predno se začne spravna pogajanja. Ta sklep pride sicer v klubu še enkrat na razpravo ali v klubu so radikalni elementi tako dobro zastopani, da bode vladnim pristašem težko, jih ukrotiti.

Pa to ni jedina sitnost, ki jo delajo vladi nemški nacionalci. Ta stranka je izigrala poseben trumf, izrekaši da ne more imeti do Körberjevega ministra nikacega za-

upanja, ker sedi v njem nekaj pristašev desnice in nekaj ministrov, ki so opetovano zlorabili § 14.

Postopanje nemških nacionalcev je zategadelj važno, ker je prav ta stranka pri vseh korakih nemške levice imela odločilno besedo.

Pa tudi od strani Čehov se pojavlja odločen odpor. Pred vsem se Čehi krepko upirajo zahtevi vlade in Nemcev, da se spravna pogajanja ne smejo nanašati na Šlezijo. Ta dežela spada k češki kroni in je torej stališče Čehov povsem korektno. Nemci mu seveda ne bodo pritrdili, saj se jim ne gre za to, da bi se narodnostni boj končal, nego da oni zadobe novih pravic tam, koder so v manjšini, ter ohranijo svoje predpravice tam, koder so Slovani brez moči.

Čehi tudi odločno nasprotujejo želji vlade in Nemcev, da naj se vodijo spravna pogajanja posebej za Češko in posebej za Moravsko. Pri tem se spekulira na to, da bi se najprej doseglo porazumljenje glede Češke in izoliralo Moravane. Čehi v to seveda ne bodo privolili nego zahtevajo, da morajo biti spravne konference za obe ti deželi skupno.

Naposled pa so Čehi odločeni, da ne privolijo v nič, kar bi merilo na razdelitev češkega kraljestva. A prav za tako spravo se pogajajo tako Nemci, kakor tudi vlada.

V obče je stališče Nemcev to, da se mora sprava skleniti na podlagi nemškega binkoštnega programa. Tega Čehi nikdar ne store in če bi se desetkrat razglasilo izjemno stanje ali pa tudi nagla sodba.

Sicer pa stoje v ozadju češki radikalci. Češki narod je že danes skrajno nezadovoljen z mladočeško stranko in če bi ta stranka hotela v toliki meri zatajiti narodovo stališče, kakor zahteva vlada in kakor zahtevajo nemške stranke, potem bi v polni meri zaslužila, da se ž njo pomedo tako, kakor je bilo po punktacijah pomedeno s Staročehi. In Mladočehi so to še v večji meri zaslužili kakor svoj čas Staročehi, ker so se izneverili svojemu

programu in svojim načelom in s tem zaigrali tudi spoštovanje širokih slojev.

Naše umenje je, da so ti črni oblaki, ki se zbirajo nad glavo dr. Körberja slabo znamenje za prihodnost Upamo in želimo, da je tako, da se Körberjeva prizadevanja ponesrečijo in da bo tudi to ministerstvo kmalu bankerotno. To moramo želeli toliko bolj, ker sedaj poznamo Körberjeve namene glede nas Slovencev in Hrvatov. Če smo prav podučeni, je ministerski predsednik Körber se napram dr. Ferjančiču izjavil, da sedaj še misliti ni, da bi se narodnostno ali jezikovno vprašanje rešilo tudi za Slovence in Hrvate, češ, da ostane to „einem späteren Zeitpunkt vorbehalten“.

Dva letopisa slovenskih posojilnic.

Ako z višjega stališča opazujemo, kako se na slovenskem narodno gospodarstvo razvija, kako Slovenci na tem polju že samostojno, zavedno in energično nastopamo, mora to le veseliti človeka, ki je nepristranski domoljub. Toliko se je na polju narodnega gospodarstva napredovalo, da se je ustanovilo v namen boljših gospodarskih razredov poleg starejših stanovnih zavodov (hranilnic) in poleg starih kmetijskih družeb v novejšem času se skoro kacic 300 gospodarskih zadrug, namreč do 200 posojilnic več kakor 100 pa kmetijskih, obrtnih in sličnih zadrug. Da bi pa vse te zadruge same tudi dobro gospodarile, treba je bilo v ta namen ustanoviti še društva za pouk in nadzorstvo njim samim. Prvo društvo te vrste je bilo „Zveza slovenskih posojilnic“ v Celji, ki je dolgo časa zadostovalo samo, drugo društvo je bilo „Zveza kranjskih posojilnic“ v Ljubljani, ki je bilo nastalo bolj iz političnih motivov, kakor iz djanske potrebe, tretje društvo je „Gospodarska zveza“ v Ljubljani, ki je bilo potrebno za nadzorstvo kmetijskih zadrug, ki so se začele po Slovenskem snovati.

Za prospeh teh društev neposredni in za razvoj zadrug posredno je treba zopet, da se je narodno-gospodarska literatura oživela. In tudi ta ni več majhna. Najnovejši dokaz nam je to, da smo za božično darilo dobili kar dva letopisa slovenskih posojilnic. „Gospodarska zveza“ v Ljubljani je izdala svoj prvi „Letopis za l. 1898 (sestavil g. Fr. Sajovic) in „Zveza slovenskih“ v Celji svoj „IX Letopis slovenskih posojilnic“ (sestavil Fr. Jošt). Ko smo najprvo le po vrh (natančno in strokovno s ceno prinese „Slovenska zadruga“, glasilo „Centralne posojilnice slovenske“ v Krškem, ogledovali ti lepi deli, nas je napredek teh društev in slovenskih gospodarskih zadrug kar razveselil, kajti obe izvestji prinašati vse polno z velikim trudom nabranega statističnega materijala o slovenskih posojilnicah in o slovenskih gospodarskih, katere ste omejeni društvi vzeli v svojo varstvo, in sicer se je „Zvezi slovenskih posojilnic“ pridružilo že 91 posojilnic, „Gospodarski zvezi pa 80 posojilnic in 45 drugih gospodarskih zadrug. V obeh letopisih je poleg nebroja

števil, ki kažejo naše posojilniško gospodarstvo po pregovoru „števila govore“, v obče v lepi luči, tudi veliko besednega pouka, in sicer v IX. Letopisu celjskem takega, ki pojasnuje številke, v obeh pa navodila, kako naj se posojilnice snujejo, kako naj poslujejo itd. V Letopisu „Gospodarske zveze“ je tudi bilo v to stroko spadajočih zakonov. Mi za svojo osebo smo se obeh poročil razveselili, ker boste obe lepo polje slovenskega združništva le pospeševali, vendar moramo odkritosrčno povedati, da smo od Letopisa „Gospodarske zveze“ skrbela izključno ali vsaj v prvi vrsti za kmetijske zadruge katerih pravilni razvoj na prvem mestu bode le Slovencem koristil, zato smo pričakovali, da bode v njenem letopisu veliko govoru o teh nedenarnih zadrugah, ne pa o posojilnicah, za katere že skrbi „Zveza“ v Celji že toliko let z velikim vspehom. Ker je brž, stranka, h kateri spada „Gospodarska zveza“, prijateljica vseh kmetijskih zadrug, zato bi morali organi te stranke z besedo in pismom strokovno in stvarno veliko storiti za to vrsto narodnega gospodarstva. Mi namreč odobrujemo, da se samostavno po Slovenskem razvija denarno gospodarstvo po posojilnicah in hranilnicah, kmetijstvo po kmetijskih družbah in podružnicah, a združniško gospodarstvo pa po kmetijskih in sličnih zadrugah.

Da je ni ne da, bode „Gospodarska zveza“ veliko storila na slednjem polji, t. j. na polji gospodarskega združenja, o tem smo prepričani.

Ali svariti moramo to društvo z ozirom na ta njen letopis, da pri tem, ko ono zida samo na sebi nekako hvalevredno poslopije, ko hoče pospeševati stroko slovenskega narodnega gospodarstva, pri katerem ima itak dovolj dela, ako ga razume, da pri tem ne podira drugih že obstoječih poslopij. — Ali ni mar to podiranje „Zveze slovenskih posojilnic“, tako čislanskega društva, ako vabi „Gospodarska zveza“ k sebi posojilnice, ki so že pri tej zvezi? Ali ne dela baš njen Letopis“ nekako konkurenco celjskemu „Letopisu“? Ali ni bila mar „Zveza kranjskih posojilnic“, katero ste vendar z boljšo „Gospodarsko zvezo“ srečno pokopali le konkurenčna „kopija celjske slovenske Zveze?“ Ako bi bil letopis „Gospodarske zveze“ še omenil, da hoče to društvo osnovati še osrednjo zadruge zoper kranjsko kmetijsko družbo, potem bi bil še bolj potrdil našo trditev, da hoče „Gospodarska zveza“ s tem zidati lastno poslopije, da jemlje sosedom (celjski „Zvezi“, kranjski kmetijski družbi) kamen za kamnom iz njihovih že dozidanih poslopij. — In to ni domoljubno! Zidati z lastnimi močmi, je hvalevredno; zidati z materijalom blagih sosedov, ni pošteno, in dobrim sosedom delati konkurenco brez potrebe, ni moralno. — L.

Politični pregled.

Nova vlada. — Wittekovo najprovizornejše vseh ministerstev, kar smo jih kdaj imeli, je po dobre tri tedne trajajočem vladanju odstopilo. Novo ministrstvo je sestavil že